

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE SACRAMENTO|| POENITENTIAE.|| QVATVOR LIBRIS COM-||REHNSA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

X. Refutantur responsiones Hæreticorum ad testimonia Patrum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54092](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54092)

tentes. Iſtis ergo iuxta Domini præceptum, providendum eſt, & in hoc mercimonio non grauent ciues ſuos, maiorem Satisfactionem exigentes ab eis, quàm peccati qualitas requirit. Emptor quoque caueat necesse eſt, ne Dei diſpenſatorem contriſtet, ſi tepida mente ſui delicti veniam petens, iuſtam Satisfactionis menſuram non explet.

Post annum Domini M. Petrus DAMIANVS ſerm. 2. de S. Andrea: Ne tibi blandiaris, ſi grauius peccanti, leuiter pœnitentia à manueto, ſel à diſſimulante dicatur: cum in Purgatoris ignibus perficiendum ſit, quidquid hic minus feceris: quia dignos pœnitentia fructus quarit Aluſſimus.

Post annum Domini MC. S. BERNARDVS ſermone 4. in Cantica: Cum, inquit, ſatisfacimus & ablato, quod ſeparat, peccato reconciliemur, indulgentiam, quam recipimus, quid niſi quoddam oſculum dixerim pacis? Idque interim non alibi, quàm ad pedes ſumendum: humilis quippe, & Verecunda debet eſſe ſatisfactio, qua emendatur ſuperba transgreſſio.

Huc uſq; teſtimonia Patrum annotaſſe ſufficiat: nam Doctorum Scholaſticorum, qui poſt hæc tempora de iisdem rebus accuratiùs ſcripſerunt, Aduerſarij, ne legere quidem, vel audire dignantur.

CAPVT X.

Reſponſiones Hæreticorum ad teſtimonia Patrum.

IDEAMVS nunc, quid Aduerſarij ad Patrum teſtimonia reſpondere ſoleant. Lutherus in aſſert. art. 5. non concedit, teſtimonia vlla veterum eſſe, quæ de Satisfactione loquantur: Quare, inquit, Verum dixi, arbitrariam iſtam Satisfactionem nec in Scripturis, nec in Patribus inueniri; inueniri autem pœnam irremiſſibilem à Deo impoſitam, & Pſalm. 88. Viſitabo in Virgâ iniquitates eorum. SED Lutherus, aut non legerat, aut ſe non legiſſe fingebat, monimenta veterum: iam enim oſtendimus, ſingulis ætatibus non deſuiſſe, qui Satisfactionem docerent.

Bbbbbb 2 Luche

Lutherum sequutus Philippus in Apologia Confessionis Augustanæ, art. de Confessione & Satisfactione, negat existere veterum testimonia de Satisfactione, qua Deo pro peccatis satisfiat: *Hæc tota res, inquit, commentitia est, recens conficta, sine auctoritate Scriptura, & Veterum scriptorum Ecclesiasticorum. Ac ne Longobardus quidem de Satisfactionibus hoc modo loquitur. Scholastici viderunt in Ecclesia esse Satisfactiones, nec animaduertunt, illa spectacula in scriptura esse, tum exempli causa, tum ad probandos hos, qui peccabant recipi in Ecclesia. In summa, non viderunt esse disciplinam, & rem prorsus politicam: ideo superstitione finxerunt, eam non ad disciplinam coram Ecclesia, sed ad placandum Deum valere.*

PRIMUM nescio qua fronte Philippus negare audeat, apud Longobardum existere testimonia de Satisfactione illa, de qua Scholastici loquuntur, cum Scholastici apud Longobardum inuenerint ea, de quibus ipsi copiosius differunt. Certè LONGOBARDVS lib. 4. Sentent. dist. 16. posteaquam multa de Satisfactione dixerat, eamque ex Scriptura, & Patribus deduxerat, ita conclusit totam eam distinctionem: *Ad agendam Pœnitentiam non sufficit, mores in melius commutare, & à malis factis recedere, nisi de his qua facta sunt, satisfiat Domino per pœnitentia dolorem: per humilitatis gemitum: per contriti cordis sacrificium, cooperantibus elemosinis.* Et quoniam hæc verba Longobardus ex homil. 50. S. Augustini mutuatus est; ex iisdem verbis simul ostendimus, non solum apud Longobardum, sed etiam apud Augustinum existare testimonium de Satisfactione, qua ipsi Domino, non autem solis hominibus satisfacimus.

DEINDE non solum testimonia à nobis allata planè conuincunt errorem Philippi, sed etiam Calvinus, Kemnitius, & Illyricus eiusdem Philippi vanitatem redarguunt. Illyricus enim ingenuè fatetur, omnes ferè Patres agnoscere Satisfactionem, quæ Dominum placet, & peccata redimat. Nam Cent. 3. partim cap. 4. in fine, vbi ponit inclinationem doctrinæ, partim cap. 10. vbi ponit vitas Doctorum, citat Tertullianum, Origenem & Cyprianum. Cent. 4. partim cap. 4. in inclinatione doctrinæ, partim cap. 10. citat Hilarium, Nazianzenum,

zenum, Ambrosium, Lactantium, Hieronymum, Theophilum Alexandrinum, Antonium Magnum. Cent. 5. partim cap. 4. in inclinatione doctrinæ, partim cap. 10. citat Chrysoftomum, Augustinum, Leonem, Prosperum, Maximum, Paulinum, Cassianum, Hefychium. Cent. 6. 7. 8. 9. 10. & 11. in iisdem locis, citat Cassiodorum, Gregorium, Isidorum, Bedam, & alios, quos omnes reprehendit, vt qui ea de Satisfactione docuerint, quæ à Catholicis nunc docentur.

Sed quemadmodum laudanda est Illyrici ingenuitas & diligentia, qui sententias omnium fermè Patrum studiosè collegit, eaq; Lutheri dogmatibus, esse contraria, negare contra manifestam veritatem, noluit: ita cæcitas animi, & impudentia, ne dicam stoliditas, & vecordia vituperanda, quod sibi persuadere potuerit, plus vni Luthero, quàm omnibus omnium ætatum Doctoribus esse credendum. Scilicet omnes Patres, quamuis alioqui doctissimi, & sapientissimi, in hoc articulo cæci fuerunt, & sacras literas ignorarunt: vnus Lutherus lumen aspexit, vnus Scripturas rectè interpretari potuit.

Ioannes Calvinus tametsi conetur vtcumque respondere, tamen fatetur, quod res est, Patres à partibus nostris stare, eosq; reprehendere, quàm sequi, vtilius esse, stultissimè iudicauit. Lib. 3. Instit. cap. 3. §. 16. *Eiusmodi, inquit, exercitia saepe commemorant veteri scriptores, cum de pœnitentia fructibus loquuntur: quanquam autem vim pœnitentia minimè in illis reponunt, Seniam tamen mihi dabunt lectores, si dixerò quod sentio. Plus a quo certè insistere in his mihi videntur: ac si quis prudenter expendat, mihi (vt spero) assentietur, dupliciter eos modum excessisse.* & cap. 4. §. 38. *Parum, inquit, mouent, qua in veterum scriptis de Satisfactione passim occurrunt. Video quidem eorum nonnullos, dicam simpliciter, omnes ferè quorum libri exstant, aut hac in parte lapsos esse, aut nimis asperè, & durè loquutos, & lib. 4. cap. 12. §. 8. Qua in parte, inquit, excusari nullo modo potest immodica veterum austeritas, qua & prorsus à Domini prescripto dissidebat, & erat mirum in modum periculosa.* Hæc ille, qui satis apertè arrogantiam suam, & superbiam intolerandam prodit; dum imple vnus tot Ecclesiæ lumina, quæ variis temporibus non so-

Bbbbbb ; lùm

lùm insigni doctrina, sed etiam probitate incomparabili, potest etiam miraculis, aut martyrio claruerunt; profus contempserunt, & castigare non erubescit.

SED videamus quid præter contemptum istum Patrum pro responsione Calvinus adferat. Lib. 3. Instit. cap. 4. §. 38. & 39. tria proponit, ex quibus testimonia à nobis prolata non nihil infirmari videntur. Adducit PRIMVM duo loca Chrysostomi, & alia duo Augustini, contra Satisfactionem. Sed ea paulò post in argumentorum solutione discutiemus. Interim nemo non videt, quatuor obscura loca duorum Auctorum, præiudicare non posse testimoniis plurimis, atq; apertissimis Auctorum supra triginta, quæ nos adduximus.

DEINDE dicit, *Vocasse Patres Satisfactionem, non compensationem, qua Deo redderetur, sed publicam restitutionem qua qui excommunicatione multati fuerant, cum in communionem recipi vellet, Ecclesiam reddebant de sua pœnitentia certiozem.* & paulò post: *Atque ita dicebantur non Deo, sed Ecclesie satisfacere: quod etiam his ipsis verbis ab Augustino expressum est in Enchiridio cap. 65.*

AT dicit quidem loco notato S. Augustinus, oportere pœnitentes Ecclesie satisfacere: sed nõ addit negationem illam, *Non Deo.* Idem autem AUGUSTINVS, non vno in loco disertis verbis scribit, ipsi etiam Deo satisfaciendum. In eodem Enchiridio, cap. 70. *Per eleemosynas, inquit, de peccatis præteritis est propitiandus Deus.* & cap. 71. *De quotidianis, leuibusq; peccatis, quotidiana oratio fidelium satisfacit.* vbi licet non exprimat, cui, tamen sine dubio intelligitur, Deo: neque enim pro leuibus quotidianis peccatis iubemur publicè orationem Dominicam quotidie recitare, sed satis est si priuatim in cubiculo, vbi solus Deus exaudiat, reciterur. Idem hom. 50. cap. 15. *Non sufficit mores in melius commutare, nisi etiam de his qua facta sunt, satisfiat Deo.* Quid clarius? Nec minus perspicuè id ipsum tradunt Tertullianus, Cyprianus, & ceteri, quos capite superiore produximus. Idem quoque S. Augustinus in Psal. 50. vt supra notauimus, Satisfactionem requirit, vt peccatum nõ maneat impunitum, vt eo modo non solum misericordia Dei in remissione resplendeat, sed etiam veritas, & iustitia locum habeant: quò etiam pertinet, quòd multi

veterum, quos supra citauimus, peccata per Satisfactiones redimi, deleri, expiari, purgari dicunt.

VLTIMO addit Caluinus, testimonia, quæ Catholicæ scriptores pro Satisfactione adducunt, bona ex parte esse Centones ex insulis Monachorum deliriis, quæ sub Ambrosij, Hieronymi, Augustini & Chrysostomi nomine feruntur, à Petro Longobardo collectos.

SED testimonia, quæ citauimus, non ex Longobardi sententiis, sed ex ipsis veterum Patrum monumentis accepimus: & res ipsa per se fidem faciet, si quis ea testimonia legere, & ad suos fontes reuocare voluerit. Quanquam neque illud admittimus, Petrum Lombardum Centones collegisse ex insulis Monachorum deliriis: fuit enim is vir apprimè doctus, & in Hilarij, Ambrosij, Hieronymi, Gregorij, aliorumque Patrum, ac præter ceteros in Augustini libris diligenter versatus.

Iam verò Martinus Kemnitius nõ negat, in Partibus multa de Satisfactione exstare: sed partim apertè reprehendit eorum sententias, partim reuocat ad tropicas, atque hyperbolicas loquutiones; sic enim loquitur in 2. par. Exam. pag. 1082. *Veteres, & ritus illos Satisfactionum hominibus magis commendarent, sæpè cohortatoriè magis, quàm verè, iuxta Chrysostomi dictum, de ritibus illis per hyperbolem loquenti sunt: peccata scilicet, & pœnas peccatis debitas, purgari, compensari, regi, Iudicem placari, & reconciliari operibus illis Satisfactionum.* & paulò infra, vbi citasset Origenem, Cyprianum, Ambrosium, Augustinum & Gregorium, ita subiungit: *Et Cyprianus in illis hyperbolicis Satisfactionum commendationibus, eo usque progreditur, ut affirmet peccatum non dimitti, nisi absolutis, & completis illis canonicis Satisfactionibus: & in sermone de eleemosyna, excidit ipsi hoc inconsideratè dictum; Delicta qua ante Baptismum contracta fuerunt, Christi sanguine, & Satisfactione purgari, sordes verò postmodum contractas, eleemosynis abluere: & addit, remedia propitiando Deo in lapsibus post Baptismum, hac esse: operationibus iustis Deo satisfacere, misericordia meritis delicta purgare. Hac profectò nimium transcendens veritatem est oratio. Ioannes enim illis, qui post Baptismum peccant, dicit; Hæc scribo vobis & non peccetis; sed*

Et si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum, Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi. Hæc ille.

SED quod attinet ad reprehensionem sanctorum Patrum qui clarissima illa lumina vituperare audet, non illis ignorantia, aut imperitia, sed sibi superbia, atque arrogantia notam inurit.

NEQUE loca illa CYPRIANI censuram Kemnitij metuunt. Vbi enim Cyprianus scribit, peccata non dimitti, nisi completis canonicis Satisfactionibus; non loquitur de quocunq; remissione peccati, sed de plena, atque integra remissione quoad culpam, & pœnam, tum æternam, tum temporalem. Quare non negat Cyprianus, hominem lapsum post Baptismum, ante completam Satisfactionem posse Deo reconciliari; sed negat plenè remitti peccatum illi quoad culpam, & omnem pœnam, nisi per opera laboriosa diuinæ iustitiæ fuerit satisfactum. Id autem non negari à Cypriano, perspicuum est ex epist. 17. & 18. lib. 3. vbi periculo mortis imminente, iubet idem Cyprianus lapsos reconciliari, etiam si nondum pœnitentiæ tempus impleuerint: & quia rectè nouerat Cyprianus, eis qui plenè dum uiuerent, non satisfecerant, peccata non esse plenè remissa quoad omnem pœnam, idèò disertis verbis in epistol. 2. lib. 4. scribit, nonnullos post mortem longo tempore cruciari: *Aliud, inquit, est pro peccatis longo tempore cruciatum purgari, Et emendari diuini aliud peccata omnia passione purgasse.*

IN alio verò loco à Kemnitio reprehenso, non negat Cyprianus, peccata post Baptismum commissa, merito passionis Christi deleri; sed negat, solo illo merito plenè deleri, quoad omnem culpam & pœnam. Hoc enim (vt sæpiùs dictum, & probatum à nobis est) interest inter Baptismi & Pœnitentiæ Sacramenta, ex sententia Scripturæ, & sanctorum Patrum, quòd in Baptismo non requiritur Satisfactio ex parte nostra, sed plenè atque integrè, ad omnem culpam & pœnam delendam, Christi passio applicatur: in Sacramento autem Pœnitentiæ ita Christi passio applicatur ad culpam, & pœnam æternam tollendam, vt tamen requirat ex parte nostra opera laboriosa, quibus pro reatu pœnæ temporalis diuinæ iustitiæ

iustitiæ satisfiat. Quocirca idem Euangelista Ioannes, quem aduersus Cypriani sententiam perperam adducit Kemnitius, licet in epistola sua verè dixerit, peccata post Baptismum facta Christi sanguine expiari, tamen adolescenti cuidam post Baptismum in multa crimina delapso, ac Pœnitentiam agere cupienti, non id præcepit quod Lutherani solent, vt Christi sanguine peccata sua purgata esse certò crederet: sed preces, & ieiunia indixit; neque id solùm, sed ipse etiam Ioannes pro eo longo ieiunio se maceravit, vt ex Clemente refert Eusebius lib. 3. hist. Ecclesiast. cap. 17. At quæ hæcenus de reprehensione testimoniorum Cypriani.

QVOD autem Kemnitius hyperbolem esse contendit in sententiis Patrum de Satisfactione, duobus modis refellitur. PRIMVM enim etiamsi concederemus esse hyperbolem in illis testimoniis Patrum, adhuc tamen haberemus argumentum solidissimum contra Aduersarios. Hyperbolica enim loquutio requirit, vt verè aliquid subsit in re, licet non tam excellenter, quàm verba significant: alioqui enim non hyperbole, sed mendacium esset, neque tam eiusmodi figuris ornaretur, quàm vitaretur oratio. Scribit David Psal. 106. de nauibus in mari periclitantibus: *Ascendunt & seq. ad cœlos, & descendunt & seq. ad abyssos.* hæc quidem hyperbolica loquutio est, tamen nisi reuera naues à fluctibus interdum valde altè sustollerentur, & deprimerentur, nō figuram, sed mendacium (vt diximus) contineret. Ad eundem igitur modum, nisi operam laboriosa aliquid, vel potius nisi multum valerent ad pœnam peccatorum expiandam, & Deum placandum; non hyperbolica, sed falsæ prorsus veterum sententiæ dici deberent. Itaque si qua est hyperbole in illis encomiis Satisfactionis, quæ apud Patres inueniuntur; in eo est, quod verba Patrum significare videantur, operibus Pœnitentiæ purgari peccata, quoad culpam, & pœnam, eamque tum æternam, tum temporalem: cum tamen re ipsa, ac sine hyperbole, quoad pœnam tantum, eamque solùm temporariam, eiusmodi operibus crimina expientur.

CAETERVM etiamsi in eorum Patrum testimoniis hyperbole admitti possit, qui in concionibus ad populum de Satisfactione differebant; tamen nullo modo probabile est, hyper-

B b b b b s

bolicè

bolicè esse loquutos eos, qui vel contra Hæreticos libros de Pœnitentia scripserunt, vt Ambrosium, Tertullianum, & alios; vel in epistolis decretalibus ad consulta Episcoporum respondebant, vt Innocentium, Leonem, Gelasium; vel in commentariis, aut aliis eiusmodi libris doctrinam Ecclesiasticam simpliciter tradebant, vt Hieronymū in Commentariis Prophetarum, Augustinum in Enchiridio, Gregorium in explicatione libr. Regum, Theodoretum in epitome diuinorum decretorum, Cassiodorum, Isidorem, Bedam, Rabanum, Radulphū, & alios, quos capite superiore protulimus. Porro isti omnes non minus perspicuè Satisfactionibus peccata redimi docent, quàm Cyprianus, Pacianus, Chrysostomus, & alij, qui in concionibus ad populum de Satisfactione disseruerunt. Ac de his satis.

CAPVT XI.

Soluuntur argumenta quedam Lutheri contra sententiam Ecclesie de Satisfactione.

NUNC demum argumenta soluenda sunt, accipiuè Lutheri, Melanchthonis, Caluini, Kemnitij. Sed quoniam Lutheri argumenta, & leuiora sunt, & à multis viris doctissimis iam dudum excussa, & dissoluta: pauca solū attingam, vt ex iis iudicium de ceteris fiat.

PRIMUM igitur in serm. de Indulgentiis, quem habuit anno M. D. XVIII. ad initium videlicet tragœdiæ à se excitata, ex verbis Ezechielis Prophetæ demonstrare nititur, post dimissam culpam, nullam exigi à Deo pœnam, siue Pœnitentiam, sed nouam tantummodò vitam. Ezechiel enim cap. 33 inducit Dominum ita loquentem: *Impietas impij non nocet ei, quacumq; die conuersus fuerit ab impietate sua.* ex quo loco colligi videtur, nullas superesse pœnas, quas Deus repetat ab impio post conuersionem; quia si aliqua superesset pœna, certè adhuc noceret impio impietas sua.

RESPONDEO, sententia Prophetæ non est, quòd nihil omninò impietas nocet impio post conuersionem; sed quòd non